

займають любов, добро, світло, справедливість, свобода, шляхетність..., проявляючись у людяність, про яку говорили раніше.

Справжність й сміливість просто бути – означає не просто приймати усе, що відбувається навколо. А навпаки, зберігаючи мир і баланс за усіх зовнішньополітичних викликів та криз, розуміти мудрість Творця й діяти, згідно цього внутрішнього знання.

Наукові розвідки й історична пам'ять констатують циклічність подій, життєвих ситуацій, мов замикаючи коло.

Погляд зсередини понад цим дозволяє вийти за межі цих повторень і вийти на інший рівень пізнання і творення світів.

Власне, на цьому побудована робота штучного інтелекту й нейромереж. Що, з одного боку, полегшують операційні пошуки й творення проєктів різного характеру, так з іншого, на новому щаблі задають питання ціннісні.

Адже повертають людину до тих якостей, які визначають її як таку.

Тож, цілісність, яка починається з усвідомлення себе, й внутрішнього балансу допомагає відтворити рівновагу і цілісність у зовнішньому світі. Залишаючи Людині першість на планеті.

Порушення цілісності приводить до дисбалансу, що повертає пошуки на нову траєкторію, за якою, або віднайдення її, або руйнування.

У цьому часі вибір залишається за Кожним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гузар Любомир. Бути Людиною. https://youtu.be/MbPfiwJ_oIA?si=j_IwngebwdS1PylH

Любов КОНДРАТЮК

*Кандидат філософських наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
kondrliuba@ukr.net*

Артур ФРИЗ

*Здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна*

КОНЦЕПЦІЯ БОЖОЇ ВСЕБЛАГОСТІ В АНТИЧНІЙ ФІЛОСОФСЬКІЙ ДУМЦІ

Проблема осмислення Божественної природи та її атрибутів, зокрема Всеблагості Бога, залишається одним із центральних питань як релігійної

філософії, так і теології. В умовах сучасної світоглядної кризи та пошуку духовних орієнтирів звернення до античної філософської спадщини набуває особливої актуальності, оскільки в працях античних мислителів, зокрема, Платона, неоплатоніків, Северина Боеція, були закладені фундаментальні ідеї розуміння Божественного блага, які згодом істотно вплинули на розвиток європейської філософської та теологічної думки.

У філософії Платона концепція Всеблагості безпосередньо пов'язана з його вченням про ейдоси. Згідно з платонівською онтологією, справжнє буття існує за межами чуттєво сприйманого світу у формі вічних, незмінних ідей. Найвища з них – Ідея Блага, яка об'єднує в собі Добро, Істину та Красу. Платон стверджував: «Визнай також і те, що пізнаваність предметів пізнання можлива лише завдяки добру і що воно є джерелом їхнього буття та існування, хоч саме добро насправді не є існуванням, воно понад усяке існування – щось найдостойніше і найсильніше з усього» [5, с. 205]. Ступінь причетності кожної речі до справжнього буття визначає й міру її благості – чим більше щось причетне до буття, тим більше воно причетне до Блага. Фізичний світ, за Платоном, є лише відображенням світу ідей, створеним Деміургом – божественним майстром, який творить космос, споглядаючи вічні ідеї та надаючи форму безформній матерії.

Неоплатонізм, що бере початок від «божественних» концепцій Платона, представляє більш глибокий погляд на його спадщину, надаючи їй містичного тлумачення. Неоплатоніки розробили складну модель світотворення, в центрі якої – трансцендентне абстрактне Єдине, що не піддається осягненню чи опису через позитивні характеристики.

Єдине є найвищою сутністю, що перебуває над буттям – надсущим, абсолютною повнотою існування. Воно є Благом, або вищим добром, природа якого не дозволяє йому залишатися замкненим у собі. Добро прагне відкритості до інаковості як свого необхідного доповнення, що зумовлює процес еманції – «виливання» Єдиного за власні межі з породженням всього існуючого. Через процес еманції поступово виникає Світовий Розум (сфера ідей), космічна божественна Душа і, зрештою, матеріальний світ чуттєвого сприйняття. Ця діалектична модель дозволяє подолати дуалізм між трансцендентним та іманентним, пояснюючи походження множинності з абсолютної єдності.

Боецій, представник пізньої Античності та раннього Середньовіччя, розробив оригінальну концепцію Всеблагості Бога у своєму трактаті «Розрада від Філософії». Через діалог з алегоричним образом Філософії мислитель проводить методичне дослідження природи істинного блага.

Центральним аспектом концепції Боеція є ототожнення Бога з найвищим Благом: «Спільним, таким, що єднає душі всіх людей, є їхнє уявлення про те,

що Бог, повелитель усього сущого, – це благо» [1, с. 125]. Розвиваючи цю думку, Філософія аргументує: «сам розум доводить, що Бог – це благо; розум же домірковує, що це благо – досконале» [1, с. 125].

Боецій використовує серію логічних силогізмів для доведення необхідності існування вищого блага (*summum bonum*): «Отже, якщо припускаємо, що в чомусь є якась недосконалість, то в цьому ж таки неминуче повинно бути й щось досконале. Адже, тільки-но усунемо досконале, навіть уявити не зможемо, звідки могло взятися те, що існує як недосконале» [1, с. 125]. Ця аргументація вказує на аристотелівський принцип, згідно з яким якщо існує недосконале певного роду, то неодмінно має існувати й досконале цього ж роду.

Всеблагість Бога, за Боецієм, має онтологічний характер: «Що є началом всього сущого, те й у своїй субстанції є найвищим благом» [1, с. 127]. Це означає, що Бог не просто благий, а є самою Благістю за своєю сутністю. Важливим наслідком цієї концепції є розуміння зла як відсутності блага: «А це означає, що зло – це ніщо, раз його не може вчинити той, хто все може» [1, с. 139].

Проведений аналіз виявляє спільні риси та відмінності у підходах розглянутих філософських традицій. Спільними елементами є: визнання онтологічного пріоритету Блага в структурі буття; розуміння Блага як основи космічного порядку і джерела існування; встановлення зв'язку між метафізичним і етичним вимірами Блага; прагнення подолати дуалізм між трансцендентним і іманентним через різні форми посередництва.

Відмінності простежуються у методологічних підходах: у Платона використовується діалектико-аналітичний метод дослідження Блага; у неоплатоніків – містико-інтуїтивний підхід до досягнення Блага; у Боеція – логіко-дедуктивний метод обґрунтування Блага. Космологічні моделі також різняться: у Платона представлена парадигматична модель (Благо як взірець для наслідування); у неоплатоніків – еманацийна модель (Благо як джерело випромінювання буття); у Боеція – онтологічна модель (Бог як сама сутність Блага). Відношення до проблеми теодицеї у Платона недостатньо розроблене; у неоплатоніків – вирішене через ієрархічну градацію буття, де матерія є найвіддаленішою від Блага; у Боеція – систематично розроблене через концепцію зла як відсутності блага.

Таким чином, античні концепції Всеблагості заклали фундаментальні основи для подальшого розвитку європейської філософської та теологічної думки, демонструючи глибину та різноманітність підходів до осмислення Божественної природи та її атрибутів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боецій Северин. Розрада від Філософії / Северин Боецій; Пер. з лат. Андрій Содомори; передм. Володимира Кондзьолки; прим., покажч. Ростислава Паранька. Вид. 3-тє, випр. і доп. Львів: Априорі, 2024. 208 с.
2. Історія філософія. Античність та Середньовіччя / за ред. Умберто Еко та Рікардо Федрігі; пер. з італ. О.В.Сминтини, О.А.Юдіна, Ю.В.Григоренко, Д.Ю.Кондакової; худож.-оформлювач О.А.Гугалова-Мешкова. Харків: Фоліо, 2024. 555с.
3. Мозговий, І. П. Неоплатонізм і патристика, або Світло в приємках великої цивілізації [Текст] : монографія / Іван Мозговий. Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2009. 471 с.
4. Платон Держава / Пер. з давньогр. Д. Коваль. К.: Основи, 2000. 355с.
5. Платон. Діалоги: пер. з давньогрецької / передмова В.В.Шкоди, Г.М.Куц; прим. Й. Кобова; ілюстрації І.І.Яхіна; худож.-оформлювач О.А.Гугалова-Мешкова. Харків: Фоліо, 2022. 349 с.

Леся АЛЕКСІЄВЕЦЬ

*Доктор історичних наук, професор,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
lmalex@ukr.net*

Анастасія ШВЕДИК

*Здобувач першого (бакалаврського) освітнього рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
anastasiiashvedyk@gmail.com*

ЦІННОСТІ СЬОГОДЕННЯ ЗА УМОВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Повномасштабне військове вторгнення росії в Україну, що розпочалося 24 лютого 2022 року, суттєво вплинуло на трансформацію ціннісних орієнтирів українського суспільства. Цей збройний конфлікт став каталізатором прискорених соціокультурних змін, переосмислення базових аксіологічних установок та формування нової системи цінностей, що відповідає викликам воєнного часу. Як зазначає Є. Головаха: «війна – це не лише зіткнення збройних сил, а й конфронтація різних ціннісних систем, що має далекосяжні наслідки для колективної свідомості» [1].

Актуальність дослідження цінностей сьогодення за умов російсько-української війни зумовлена необхідністю розуміння глибинних трансформацій, що відбуваються в суспільстві під впливом екзистенційної загрози та потребою у формуванні стійкої ціннісної системи, яка сприятиме національній консолідації та резильєнтності.